

Zelfbeoordeling in het bewegingsonderwijs

Zelfbeoordeling betreft leerlingen bij het denken over de kwaliteit van hun eigen werk in plaats van te vertrouwen op de docent als enige bron van evaluatie. Beoordelen van bewegingsonderwijs houdt de gemoederen van docenten al geruime tijd bezig. De meningen en visies liggen soms ver uiteen. De kwaliteit van beoordelen in het bewegingsonderwijs is niet gewaarborgd, Van Dokkum (2011) geeft aan: "eigenlijk doen we maar wat...". Dit terwijl het evalueren van leerlingen, samen met pedagogiek en het leerplan, het fundament is van goed bewegingsonderwijs (Penney et al., 2009). In dit artikel worden de voordelen van zelfbeoordeling besproken en praktische aanbevelingen gedaan.

| Tekst Mattijs Mussert

Summatief en formatief beoordelen

Savelkoul (2015) concludeert in haar onderzoek naar beoordeling van bewegingsonderwijs op de basisschool dat er nauwelijks sprake is van kwaliteitsnormen op het gebied van de beoordeling. Hoewel het beoordelen van bewegingsonderwijs op dit moment onvoldoende is, is wel duidelijk waar een goed beoordelingsstelsel aan moet voldoen. Dit bestaat uit vijf normen; een helder doel, duidelijke normen, goed ontwerp, effectieve communicatie en leerling betrokkenheid (Melograno, 2007).

In het bewegingsonderwijs op de basisschool wordt vooral op een summatieve manier beoordeeld (Mussert, 2019). Door middel van een cijfer wordt aangegeven wat het behaalde niveau van de leerling is. De prestatie van de leerling wordt vergeleken met klasgenoten of met criteria en normen die voor iedere leerling gelijk zijn (Krijgsman & Maes, 2015). De afgelopen jaren is er kritiek ontstaan over deze manier van beoordelen. Er blijkt geen goede afstemming te zijn tussen de leerdoelen, de leeractiviteiten en de manier van evalueren (AIESEP).

De internationale vereniging voor bewegingsonderwijs in het hoger onderwijs, AIESEP, stelt dat betekenisvol bewegingsonderwijs altijd formatieve beoordeling zou moeten bevatten. Beoordelen is formatief als de informatie over de prestaties van de leerling wordt gebruikt om betere beslissingen te nemen over de vervolgstappen in het leerproces (Black & Wiliam, 1998). Zelfbeoordeling is een van de belangrijkste elementen van formatief beoordelen (Brown et al., 2015; Panadero et al., 2014).

Zelfbeoordeling zorgt ervoor dat leerlingen meer autonomie en betrokkenheid ervaren

Zelfbeoordeling

Het doel van formatieve zelfbeoordeling is het genereren van feedback die het leren en verbetering in resultaten stimuleert (Andrade, 2019). Voor leerlingen van alle leeftijden geldt dat zelfbeoordeling het leren verbetert, de leerlingen het gevoel geeft dat ze controle hebben over hun beoordeling, het de autonomie ontwikkelt, de kwaliteit van het werk verbetert en zorgt voor een beter begrip (Papanthymou & Darra, 2019). Zelfbeoordeling betreft leerlingen bij het denken over de kwaliteit van hun eigen werk in plaats van te vertrouwen op de docent als enige bron van evaluatie (Andrade, 2019). Brown en Harris (2013) bevestigen dat zelfbeoordeling de schoolresultaten en het leren van de leerlingen verbetert. Ook bevordert zelfevaluatie de motivatie (McMillan & Hearn, 2008). De inzet van zelfbeoordeling zorgt dat leerlingen meer autonomie en betrokkenheid ervaren. Papanthymou en Darra concluderen in hun review dat het gebruik van zelfbeoordeling leerlingen in het basisonderwijs motiveert (2019).

Leerresultaten

Bij zelfbeoordeling observeren, beoordelen en waarderen leerlingen hun bereikte niveau. Deze perceptie draagt bij aan hun verwachting dat ze soortgelijke taken in de toekomst ook succesvol kunnen uitvoeren. Deze verwachting heeft invloed op de doelen en de inzet van de leerlingen. Leerlingen die verwachten dat ze succesvol zullen zijn, stellen hogere doelen voor zichzelf en blijven doorzetten bij moeilijkheden (Bandura, 1997). Als zelfbeoordeling wordt ingezet in het bewegingsonderwijs valt daarom te verwachten dat de leerlingen een hogere vaardigheid weten te halen (Ni Chrónín & Cosgrave, 2013; Panadero et al., 2014; Peyton, 2017).

Van alle onderzoeken naar zelfbeoordeling zijn er maar weinig gedaan in het vak bewegingsonderwijs. Deze onderzoeken in het bewegingsonderwijs zijn vooral gericht op de mogelijke voordelen en niet op de nauwkeurigheid van het zelfbeoordelen. Peyton (2017) beschrijft dat in het secundair onderwijs zelfbeoordeling in het vak bewegingsonderwijs helpt om toekomstige vaardigheden te verbeteren en zorgt voor een betere motivatie en zelfeffectiviteit. Uit de review van Papanthymou en Darra (2019) blijkt dat de voordelen van zelfbeoordeling in cognitieve vakken hetzelfde zijn voor alle leerlingen van primair en secundair onderwijs. In deze studies worden verhoogde motivatie en een verbetering in het leren en de prestaties genoemd. Het is daarom aannemelijk dat de voordelen voor het bewegingsonderwijs die Peyton (2017) in het secundair onderwijs heeft gevonden ook gelden voor het primair onderwijs.

Ondanks de genoemde voordelen blijkt dat zelfbeoordeling in de praktijk nog niet op grote schaal wordt ingezet (Panadero et al., 2014). De belangrijkste

Als zelfbeoordeling regelmatig ingezet wordt, zijn leerlingen minder bang om 'minder hoog' te scoren

reden van docenten om geen zelfbeoordeling te gebruiken is de twijfel over de nauwkeurigheid van zelfbeoordeling of de consistentie tussen het oordeel van de leerling en het oordeel van de docent (Brown & Harris, 2013; Panadero et al., 2014; Ross, 2006). Uit diverse onderzoeken blijkt dat leerlingen de neiging hebben tot overschatten van hun prestaties (Brown & Harris, 2013; Minelgaite et al., 2019).

Dat jonge kinderen zichzelf overschatten lijkt niet bewust te zijn, maar een gevolg van de cognitieve beperking van het ontwikkelingsstadium waar het kind in zit (Boseovski, 2010; Piaget, 1976). Kinderen in het primair onderwijs zitten in de concreet operationele fase, deze fase loopt vanaf het zevende

levensjaar tot elf- of twaalfjarige leeftijd. Naarmate kinderen zich ontwikkelen, worden hun cognitieve processen geavanceerder en minder vatbaar voor overschatting, wat resulteert in een meer nauwkeurige zelfbeoordeling (Butler, 1990; Keane & Griffin, 2015).

Onderzoek

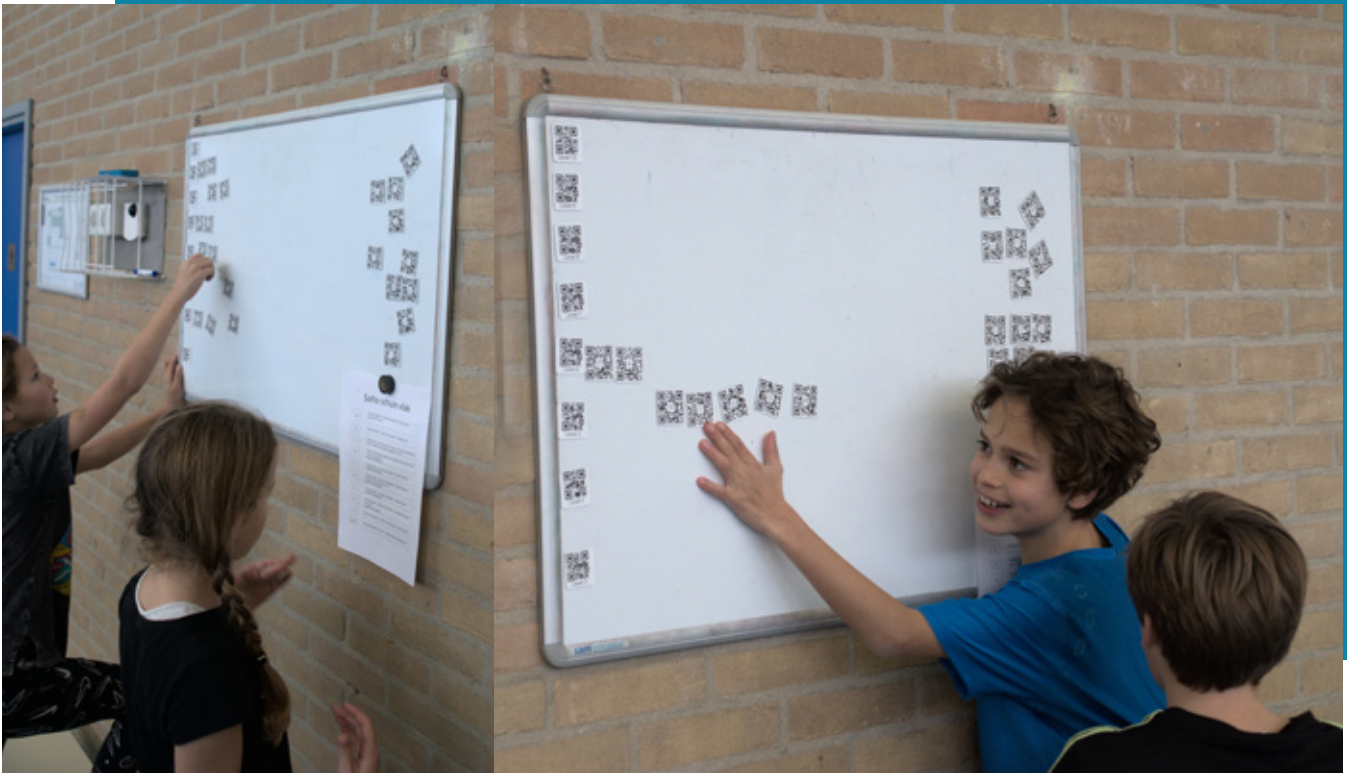
Er is onderzoek gedaan om inzicht te krijgen in de nauwkeurigheid van zelfbeoordeling bij het vak bewegingsonderwijs op de basisschool. In dit onderzoek is gekeken naar de overeenkomst en het verschil tussen het docent oordeel en het leerling(zelf)oordeel. Leerlingen van groep 6 en groep 8 hebben tijdens het onderzoek een vaardigheid geoefend op basis van een niveaukaart van tien stappen. De leerlingen hebben genoteerd welk niveau zij hebben behaald en dit is achteraf vergeleken met het oordeel van de docent.

Uit het onderzoek is gebleken dat leerlingen zichzelf iets hoger inschatten dan de docent. Er is echter een sterk verband ontdekt tussen het oordeel van de docent en het zelfoordeel van de leerling, dit zorgt ervoor dat het gebruik van zelfbeoordeling waardevolle informatie kan geven aan de docent bewegingsonderwijs.

Aanbeveling

Om succesvol gebruik te maken van zelfbeoordeling is het essentieel dat de criteria waarop de leerlingen zichzelf beoordelen duidelijk zijn en moeten de leerlingen de ruimte krijgen om zichzelf te verbeteren (H. Andrade & Valtcheva, 2009a; Ross, 2006). Als zelfbeoordeling regelmatig ingezet wordt, vooral als observatie of registratie van het niveau, raken leerlingen vertrouwd met zelfbeoordeling en minder bang om 'minder hoog' te scoren (González-Betancor et al., 2017). Als zelfbeoordeling direct aan een rapport- of

toetscijfer gekoppeld wordt, zal dit de nauwkeurigheid van zelfbeoordeling negatief beïnvloeden.

De verkregen data is, behalve als beoordeling, ook te gebruiken om het (begin)niveau van een klas te bepalen, het effect van de leraar en zijn lesmethode te controleren, leerdoelen te bepalen voor leerlingen en leerlingen te motiveren binnen het bewegingsonderwijs.

Belangrijker nog zijn de voordelen van zelfbeoordeling. Het aanleren van zelfbeoordeling en zelfevaluatie zorgt voor een essentiële ontwikkeling bij kinderen die inzetbaar is tijdens de gehele schoolloopbaan. Leerlingen leren zichzelf te evalueren en op grond daarvan zich te verbeteren, met andere woorden zij leren te leren.

Zelfbeoordeling in de praktijk

Zelfbeoordeling toepassen in de praktijk kan op diverse manieren. Enkele voorbeelden zijn *active reviewing*, een *exit check* en vragen stellen. Een nadeel van deze methoden kan zijn dat het registreren van de uitkomsten lastig uit te voeren is of veel tijd kost. In klaslokalen wordt regelmatig

gebruik gemaakt van reflectie met knijpers of naamkaartjes. Ook hiervoor geldt dat de verkregen informatie lastig te bewaren is. Er zijn ook enkele leerlingvolgsystemen waar zelfbeoordeling een rol speelt, hierbij moeten de leerlingen zelf hun score invoeren op een tablet, computer of met pen en papier.

Het systeem Gymladder is specifiek ontwikkeld om de voordelen van het zelf beoordelen te combineren met gebruiksgemak voor de docent. De docent ziet tijdens de les met één blik op het whiteboard of er leerlingen extra hulp of uitdaging nodig hebben. Het registreren van de leerling niveaus kost nauwelijks lestijd en gebeurt zonder dat de leerlingen worden afgeleid door een tablet of computer. De leerlingen kiezen met behulp van een stappenplan hun startniveau, gaan aan het werk en hangen hun persoonlijke magneetkaartje op het whiteboard als het gekozen niveau behaald is (zie afbeelding). Daarna lezen ze de volgende stap en gaan daarmee verder. De docent scant aan het einde van de les de kaartjes met de Gymladder webapplicatie en heeft zo snel een compleet overzicht van de resultaten van de gehele klas. ●

Bronnen

Scan de QR-code naar de bronnen

bit.ly/3gkFSlr

Contact

mattijs@gymladder.nl

Mattijs Mussert is docent bewegingsonderwijs op Daltonschool Klaverweide en ontwikkelaar van Gymladder

Voor meer informatie zie

<https://gymladder.nl/onderzoek/>
Voor het onderzoeksverslag zie

<https://tinyurl.com/3ucab2ya>

Foto's

Mattijs Mussert

Kernwoorden

zelfbeoordeling, beoordelen, formatief